

En frågelista för Runöborna

från Landsmåls- och Folkminnesarkivet
i Uppsala.

I anslutning till en del frågor, som föreslagits av en intresserad runöbo, ställa vi här en rad spörsmål. Skriv gärna ett brevkort till Landsmålsarkivet, Uppsala, och beställ papper och kuvert. Blanda helst inte svaren på de olika numren, utan tag nytt blad för varje nytt ämne.

Frågor om prästen och prästgårdsjorden. Vi äga redan skildringar av detta, och det gäller därför inte översiktliga svar utan så utförliga skildringar som möjligt.

1. Hur länge hade prästen jorden och dess avkastning under egen skötsel och hur det gick till, när man enades om prästjordens uppdelning? Beskriv i korthet, hur prästjorden bearbetades under senaste tiden.

2. Så kommer vi till skildringen av det gamla tillståndet: beskriv ingående hur prästen fick dräng och piga, vem av folket i en gård som brukade få åta sig sysslan, om någon kunde säga nej eller lösa sig fri (t. ex. genom att bror eller syster gick i stället)? Var det efterlängtat eller inte att gå till prästgården? Hur kallades det: *han skall nu . . . ; hon har avgående år . . .*? Hur hämtades de till prästgården? Vad hade de sedan att göra? Hade prästgården extra arbets hjälp ibland i gammal tid? I så fall: hur? Fick prästgården frivillig tillfällig hjälp någon gång, som inte gick efter kord?

3. Hur gick det till vid *presn's heihlootalko*, vid *rova-skerde*, när man tog upp *presn's tifflo*, och andra arbetstillfällen för prästgården? Hur många deltog? Hur dags började och slutade arbetet? Höll prästen *talko* eller dylikt för hela byn? Beskriv särskilt kvinnornas arbete därvid. Vem skötte bak och brygd i förväg? När, var och hur åt man: ute resp. inomhus? Liknade *presn's talko* böndernas talkor? Glöm inte de inbjudningsord, hälsningar, tilltal, arbetskommandon, tacksägelseformulär och liknande, som kan ha brukats från inbjudningen till avskedet. Skriv runönamnen på redskap och arbeten, stående talesätt och dylikt på runska, och drag ett streck under de runska orden.

4. Glöm inte bort att berätta om de roligheter som väl var förenade med dessa regelbundet återkommande tilldragelser, sedvänjor under arbetets gång och vid måltiderna, lekar och roande samtal under vilostunderna.

5. Vad fick prästen i tionde av gammalt? Har några förändringar gjorts däri? I så fall: varför, när och hur? Hur kallades tionde på runska, att »ge tionde», min »andel i tionden»? Vilka betalade tionde? Erlade alla lika av allt: män som kvinnor? Lika för alla åldrar, även de yngsta? Eller från vilken ålder? Några särskilda ceremonier då?

6. Hur fick prästen bränsle och virke fordom? Hur kallades det? Olika slag av virke? Högg man i ny eller i nedan? Hur mycket? — Hur fick han säden tröskad och mald? Vilka olika slags säd fick han?

7. (Tag nytt blad!) Hade man på Runö olika slags korn av gammalt, så som fallet var på somliga håll bland estlandssvenskarna? Fanns det 2-radigt och 4-radigt? Kallades någotdera »svenskt korn»? Hade de båda sorterna olika bruk: till mjöl det ena, till malt det andra? Vilket till vilket i så fall?

Skriv gärna helt eller delvis på runska, så att de genuina arbetsuttrycken kommer med, men gör alltid översättning efteråt till varje stycke. Alla få ersättning för sina svar, och listan skall sättas ut i Kustbon.

Nils Tiberg.